

Augstākās izglītības finansēšana Latvijā – aktualitātes un problēmaspekti

Marina Mekša

Izglītības un zinātnes ministrija

2007

Pēc 1990.gada Latvijā augstākās izglītības jomā ir notikusi ļoti strauja attīstība, mainījusies likumdošana, studiju saturs, ieviesta studiju kreditēšana:

1995 – Augstskolu likums

1997 – Studējošo kreditēšanas ieviešana (valsts budžeta līdzekļi)

1999 – Studiju kreditēšanas ieviešana (valsts budžeta līdzekļi)

2001 – Pāreja uz studējošo un studiju kreditēšanu no kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu – iespēja lielākam skaitam studējošo saņemt kredītus

2002 – Pāreja no vēsturiskā finansējuma principa uz normatīvo

2004 – Augstākās izglītības iestādēs parādās pirmie ES struktūrfondu līdzekļi

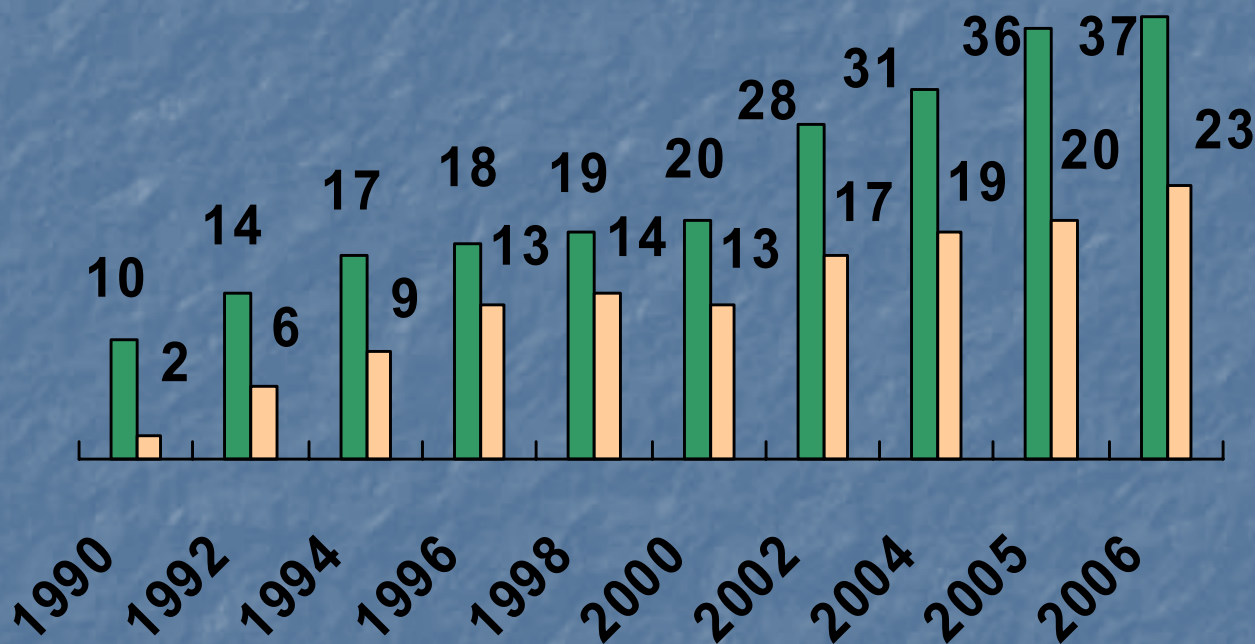
2005 – Pirmo reizi atjaunotajā Latvijā augstskolām piešķir līdzekļus zinātniskās darbības attīstībai

2007 – Koledžas sāk finansēt pēc augstākās izglītības normatīva

Pārmaiņu rezultātā strauji pieaug gan augstākās izglītības iestāžu skaits, gan studējošo skaits, sasniedzot otro vietu pasaulē

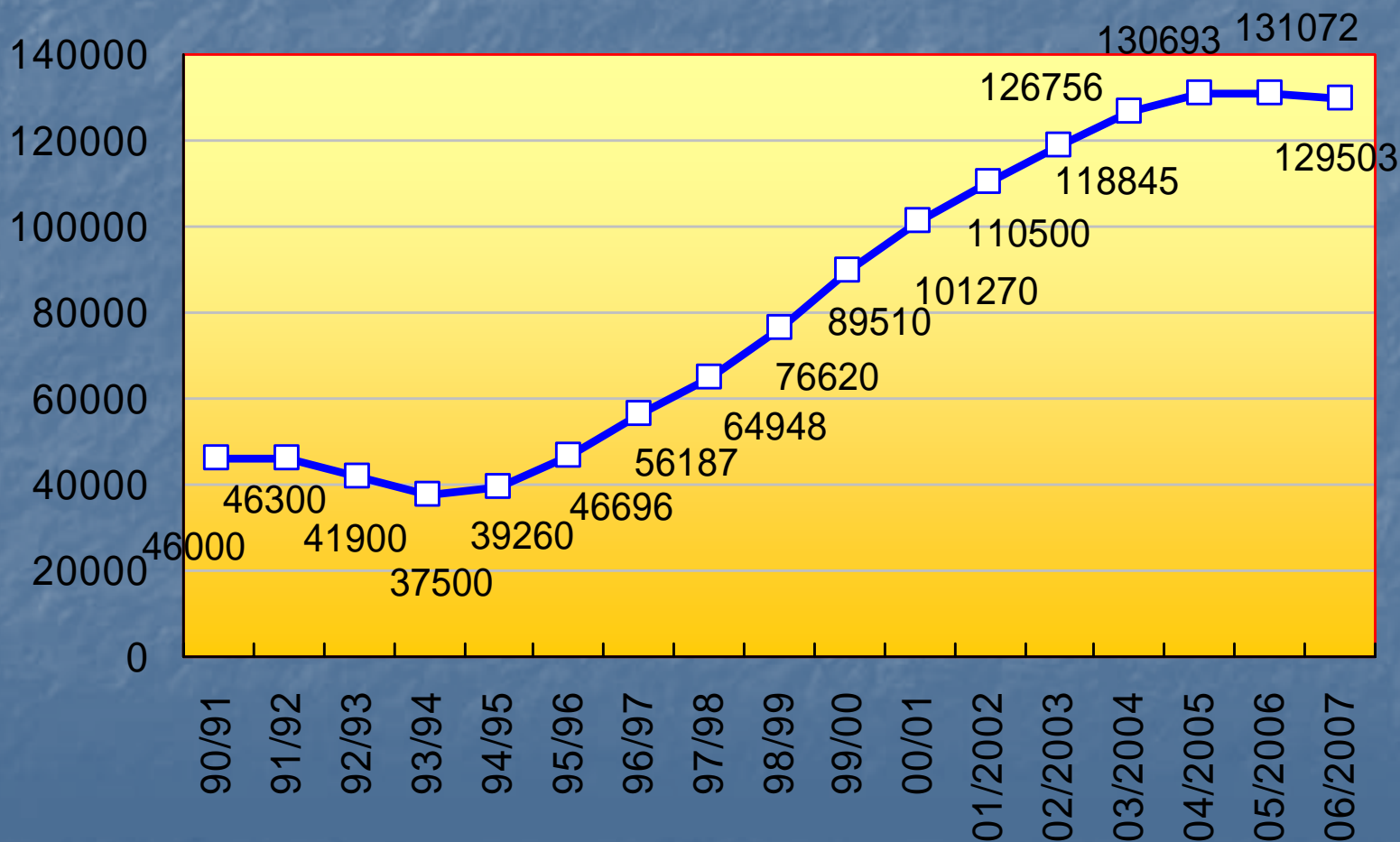
Latvijā 2006.gadā uz 10 000 iedzīvotāju bija 566 studējošie

Augstākās izglītības iestāžu skaits Latvijā 1990 - 2006

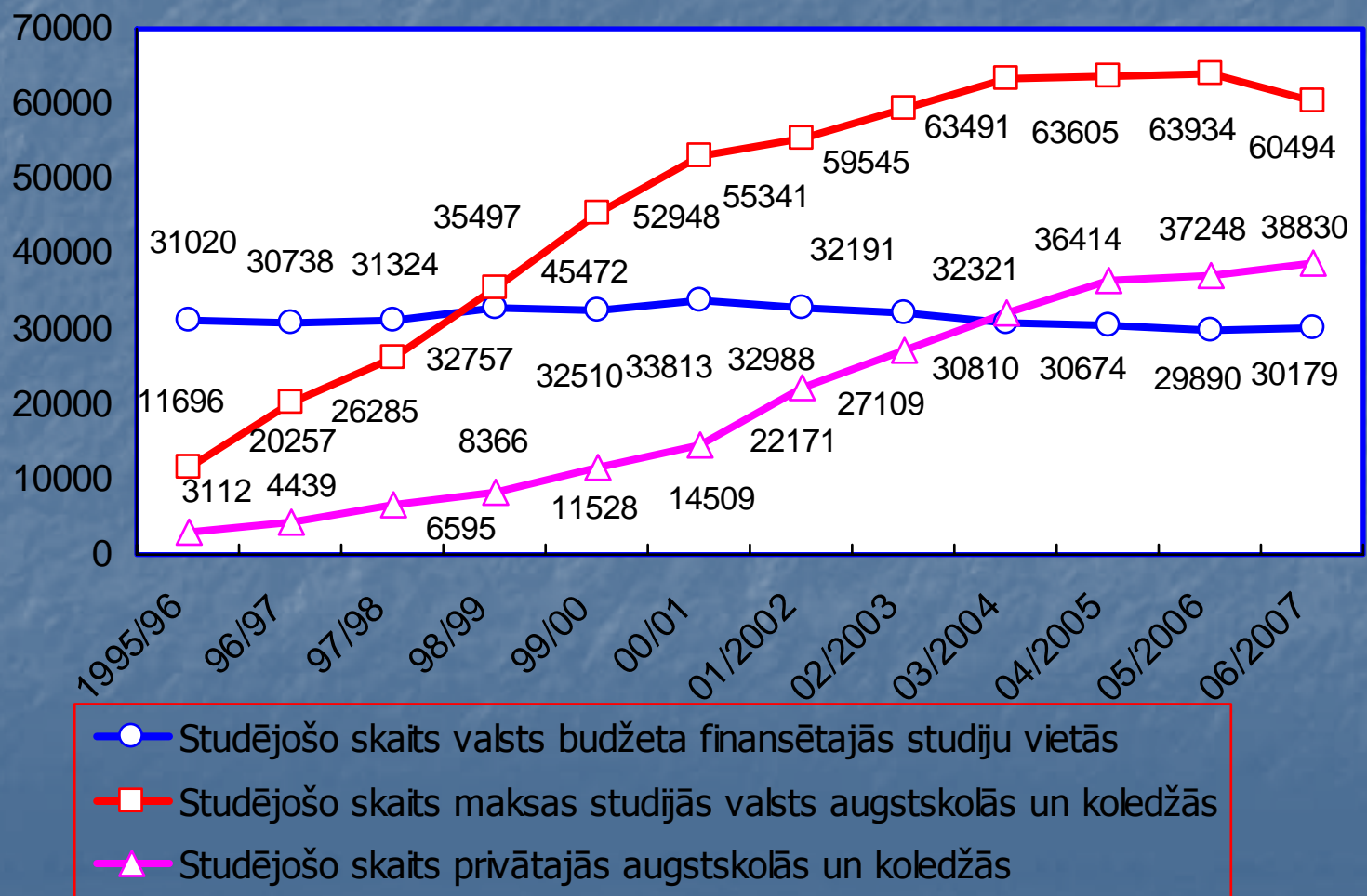

■ Valsts augstākās izglītības iestādes
■ Privātās augstākās izglītības iestādes

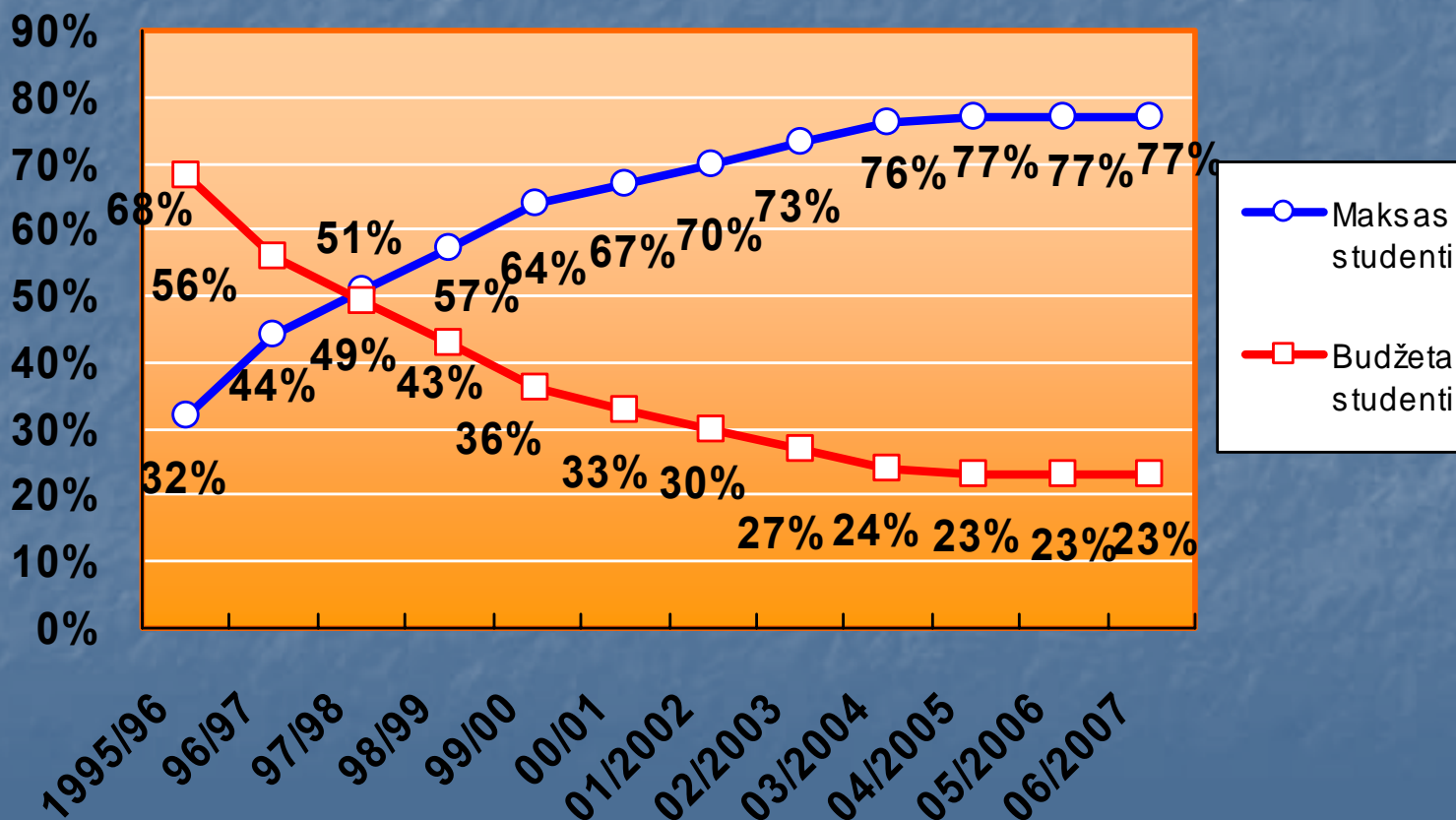
Studējošo skaita izmaiņas Latvijā 1990 - 2006

Studējošo skaits valsts budžeta finansētajās studiju vietās un maksas studijās

Studējošo skaita īpatsvara izmaiņas valsts budžeta finansētajās studiju vietās un maksas studijās

Augstskolu un koledžu finansēšana Latvijā

Augstskolu un koledžu finansēšanas normatīvā bāze

- Izglītības likums, Augstskolu likums
- MK 12.12.2006. noteikumi Nr.994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem"
- MK 24.08.2004. noteikumi Nr.746 "Pedagogu darba samaksas noteikumi"
- MK 29.08.2005. rīkojums Nr.579 "Par pedagogu (izņemot pirmsskolas izglītības pedagogus, kas nav nodarbināti piecgadīgo un sešgadīgo bērnu sagatavošanā skolai) darba smaksas paaugstināšanas programmu 2006.-2010.gadam"
- MK 24.08.2004. noteikumi Nr.740 "Noteikumi par stipendijām"
- Citi normatīvie akti

MK 12.12.2006. noteikumi Nr.994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem"

Finansējums sastāv no programmu īstenošanas izmaksām un līdzekļiem zinātniskās darbības attīstības un infrastruktūras nodrošinājumam

Programmu īstenošanas izmaksas:

- Studiju vietu skaits
- Studiju vietas bāzes izmaksas
- Studiju izmaksu koeficienti
- Studiju vietas sociālais nodrošinājums

Studiju vietas bāzes izmaksas:

- darba samaksa
- komandējumu un dienesta braucienu izmaksas
- pakalpojumu izmaksas
- materiālu, energoresursu, ūdens un inventāra izmaksas
- grāmatu un žurnālu iegādes izmaksas
- iekārtu iegādes un modernizēšanas izmaksas

Studiju vietas bāzes izmaksu izmaiņas

Gads	2004	2005	2006	2007	2008
Studiju vietas bāzes izmaksas, latos:					
no attiecīgā gada 1.janvāra	474,25	474,25	696,35	1057,33	1267,2
no attiecīgā gada 1.septembra		696,35	1028,08	1267,2	?

Studiju izmaksu koeficienti bakalaura un profesionālajām studiju programmām (30 vienības)

Optimālās vērtības:

1,1 – 5,1
(tieslietas) (zobārstniecība)

Minimālās vērtības (2002.g.)

1,0 – 4,4

Studiju izmaksu koeficienti

maģistra studiju programmām –

1,5 reizes lielāki

doktora studiju programmām –

3 reizes lielāki

Finansējums zinātniskās darbības attīstībai un infrastruktūrai

Piešķir, pamatojoties uz studiju vietu skaitu,
sagatavoto speciālistu skaitu, akadēmiskā
personāla skaitu

Studiju vietas sociālā nodrošinājuma izmaksas

- stipendijas un transporta kompensācijas
- sporta, kultūras un dienesta viesnīcas izmaksas

Studiju vietas sociālā nodrošinājuma izmaksas 2007.gadā

Bakalaura, profesionālo programmu
studentiem, maģistrantiem

145,5 lati

Doktorantiem

1459,5 lati

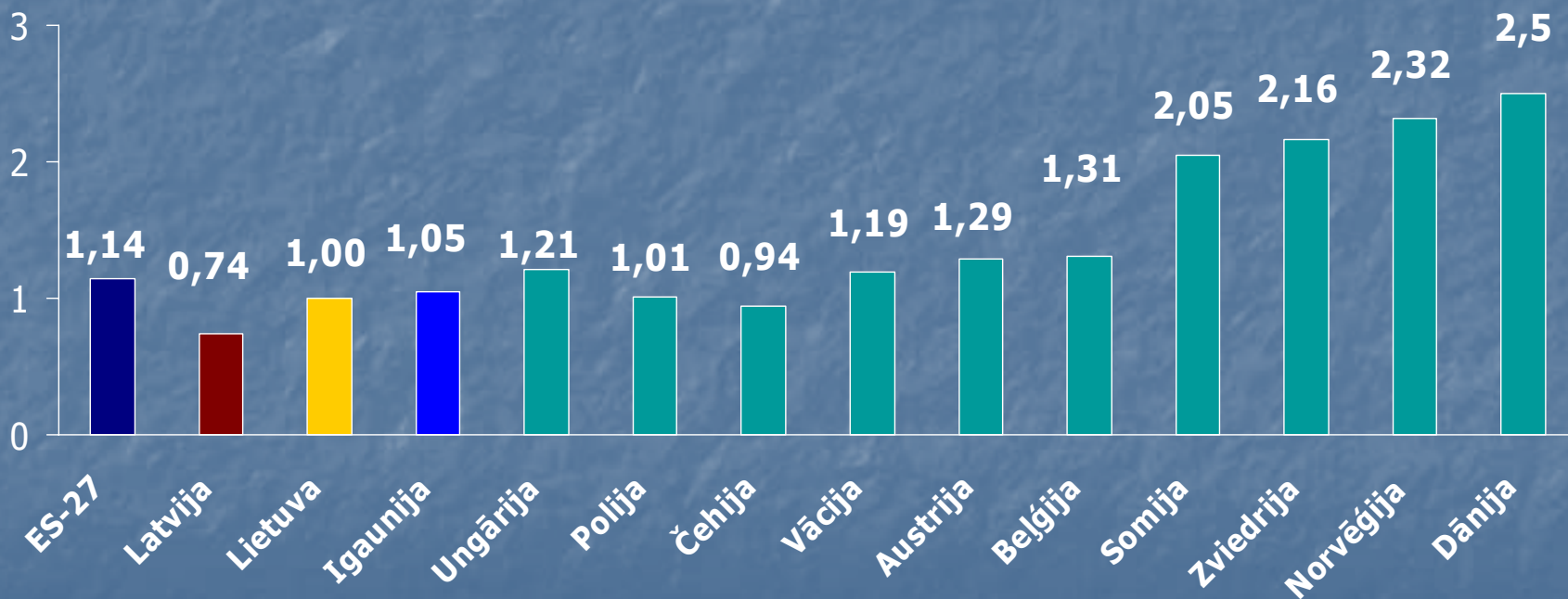
- Finansējuma piešķiršanai ar augstskolām un koledžām tiek slēgti līgumi gan par speciālistu sagatavošanu, gan pētījumu veikšanu
- Ieviešot normatīvo sistēmu, finansējuma piešķiršana kļuvusi caurredzamāka, valsts var vieglāk novirzīt līdzekļus tādu speciālistu sagatavošanai, kas tai nepieciešami, vieglāka līdzekļu izlietojuma kontrole

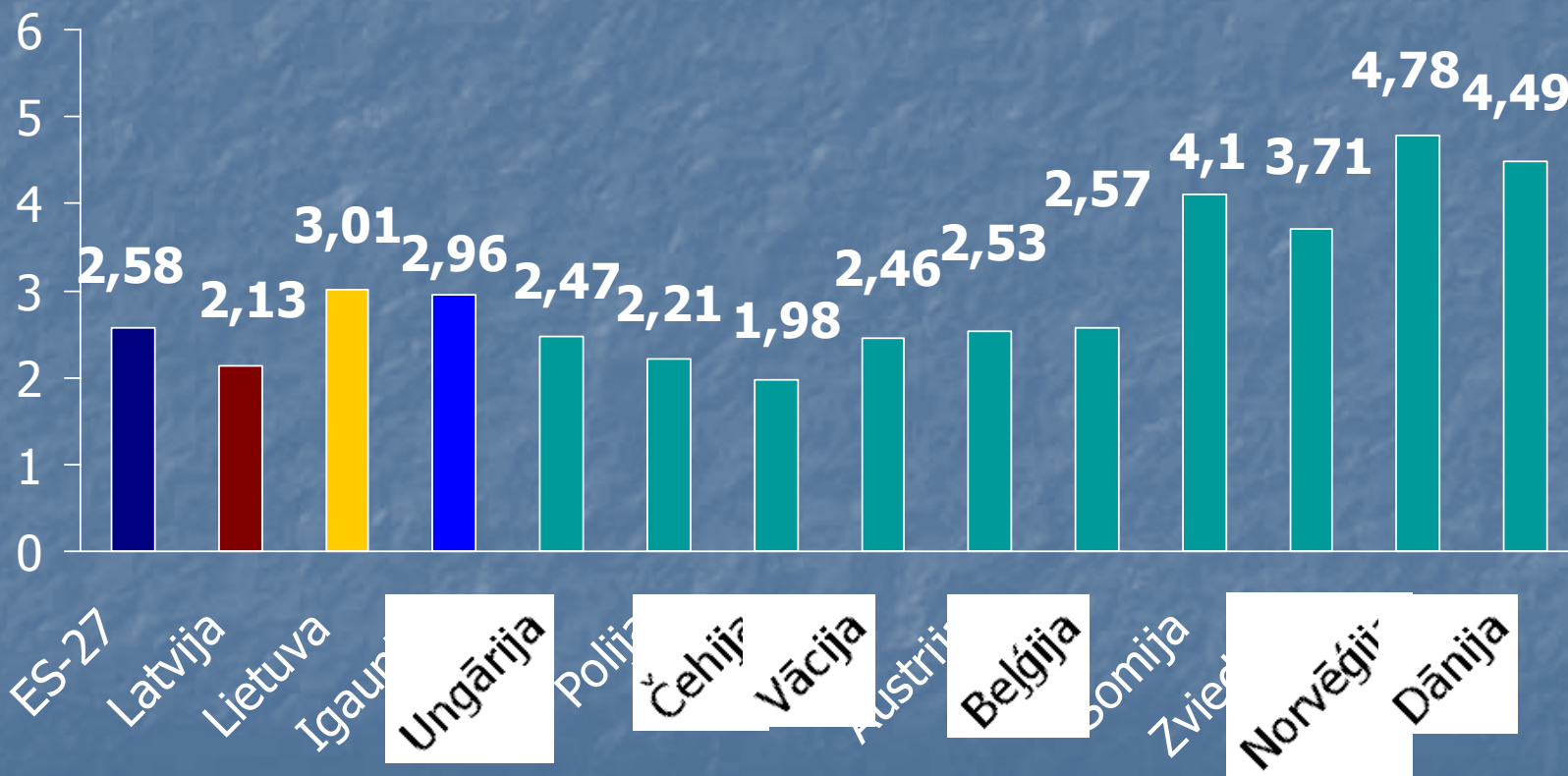
Galvenie problēmaspekti (1)

■ Nepietiekams līdzekļu apmērs

Augstākās izglītības valsts budžeta finansējuma īpatsvars IKP, 2003, %

Augstākās izglītības finansējuma īpatsvars valsts budžeta izdevumos, 2003, %

- Optimālo koeficientu sasniegšana plānota 2012.gadā, tomēr katru gadu ļoti grūti panākt papildu līdzekļu piešķiršanu šim mērķim no valsts budžeta
- Praktiski nemainīgs valsts budžeta studiju vietu skaits – veikta tikai to pārdale par labu prioritārajām jomām
- Nepietiekams studējošo sociālais nodrošinājums:
 - tikai 14% no valsts budžeta studentiem ik gadu saņem stipendijas
 - studējošie nevēlas uzņemties kredītsaistības – tikai aptuveni 2000 studējošo vai 3% no pilna laika studējošajiem ik gadu noslēdz studējošā kredīta līgumus

- Privāto līdzekļu ieguldījums Latvijas augstākajā izglītībā ir liels – ap 40% (2005.gada dati), tomēr pamatā – studiju maksas
jādažādo finansējuma avoti – uzņēmumu finanses, stipendijas, starptautiskie avoti u.c.
- Kopējais (gan valsts, gan privātais) augstākās izglītības finansējums Latvijā pašlaik ir ap 1,4% no IKP
- ES nostāja – līdz 2015.gadam kopējam finansējumam (gan valsts, gan privātajam) augstākajai izglītībai jābūt vismaz **2%** no IKP

Galvenie problēmaspekti (2)

- **Daļa līdzekļu programmu īstenošanai būtu sadalāma konkursa kārtībā**
 - veicināta studiju kvalitāte
 - valsts budžeta līdzekļi nonāktu arī privātajās augstākās izglītības iestādēs, nodrošinot vienlīdzīgākus nosacījumus visiem studējošajiem

Tomēr izmaiņas jāveic ļoti pārdomāti, novirzot šim mērķim papildu valsts budžeta līdzekļus

Galvenie problēmaspekti (3)

- **Augstākās izglītības iestāžu institucionālā padotība**
 - 5 ministriju padotībā
 - lēmuma pieņemšana jāaskaņo ar vismaz 7 ministrijām (arī FM un TM)
 - grūti veikt studiju vietu vai finansējuma pārdali

Galvenie problēmaspekti (4)

■ Smagnēja valsts budžeta līdzekļu administrēšana

- līdzekļi tiek piešķirti dalījumā pa izdevumu posteņiem – algas, stipendijas, kapitālie izdevumi u.c.
- uz nākamā gada valsts budžetu pāriet pašu ieņēmumu atlikums, tomēr tas pagrūti pieejams

Plānots, ka no 2009.gada augstskolām kā publiskām atvasinātām personām būs lielāka autonomija rīcībā ar valsts budžeta līdzekļiem – finansējums tiks piešķirts kopējā summā, pašu ieņēmumiem varēs atvērt kontus kredītiestādēs

Galvenie problēmaspekti (5)

- **Spēkā esošā finansēšanas modeļa nepilnības:**
 - finansējums pamatā tiek piešķirts, izmantojot studiju vietu skaitu, bet ne rezultātos rādītājus – jāpārskata finansējuma piešķiršanas formula
 - pārāk liels studiju izmaksu koeficientu skaits – 30 atšķirīgi koeficienti, kas sadrumstalo aprēķinu un sarežģī objektīvu līdzekļu pārdali augstskolas vai koledžas iekšienē, ja tāda nepieciešama

Paldies par uzmanību!